

DOĞRU YER, DOĞRU ZAMAN, DENEYİM VE BECERİ SPOR FOTOĞRAFI

Spor olaylarının heyecan verici hareketliliği, cazibesi, çarpıcılığı ve gördüğü aşırı rağbet, fotoğrafın doğal bir konusu olmasındaki en belirgin özellikleri. Ama fotoğrafçı açısından bakıldığında, güçlü bir teknik istiyor. Bu özellik, amatörlerle profesyonel fotoğrafçıların birbirleriyle yarışmasını güçleştirse de amatörlerin de başarılı sonuçlar elde etmeleri olanaklı. Profesyonellerin başarılarının ardında, genellikle bir spor dalında uzmanlaşmaları yatıyor; hatta eskiden yaptığı bir sporun fotoğrafçısı olanlar bile var. Böyle fotoğrafçılar yapılan iş, uygulanan teknik ve kullanılan donanım arasında gerçek bağlar kurabiliyor. Ancak amatörlerinde spor fotoğrafı çekebilecek bilgi ve beceriye sahip olmaları çok zor değil.

Başarılı spor fotoğrafları çekmek oldukça zor. Çoğu insan sportif olayları belirli mesafeden izlemek ve fotoğraflamak zorunda. Bir olaydan uzaksanız, olayı bir hoşluk içinde yakalamak daha da zor olur. Spor, onu izleyen kalabalığın ya da oyuncuların güvenliğinin denetlenmesinin çok önemli olduğu bir olgu. Yalnızca oyuncu ya da izleyenlerin değil, yapılan sporu görüntülemek isteyen fotoğrafçıların da güvenliği önemli. Fotoğrafçının, bir futbol maçında saha çizgisinin yanında bir futbolcuyla çarpışması, hızla gelen bir topun oldukça pahalı olan makinesini kırması ya da bir araba yarışında arabanın pistten fırlayarak onu da yaralaması tehli-

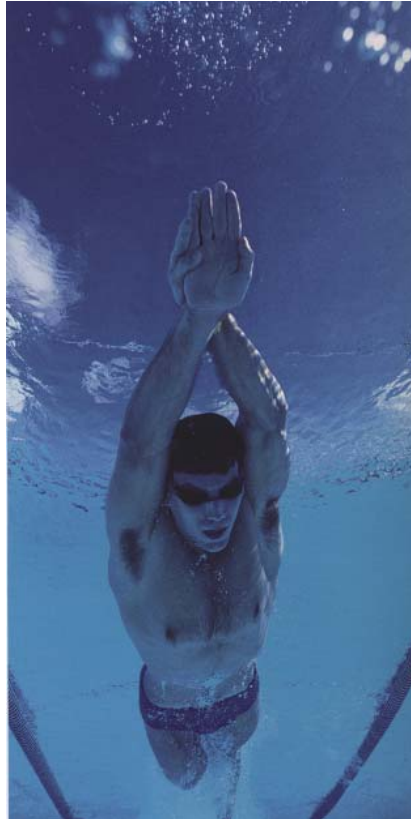
keli sayılabilecek durumlar. Tehlikeden uzak durarak başarılı olmak isteyen bir fotoğrafçının spor olayını izlerken bulunacağı yeri belirlemesi, spor fotoğrafçılığının en önemli unsuru. Genel anlamda bir fotoğrafçı yalnızca görebildiğini fotoğraflar. Fotoğrafçının amacı bir olayı izleyip görüntülemekse, o olayın yakınında olmak önem kazanır. Yakınlaşan fotoğrafçı daha iyi görebildiği için, daha iyi fotoğraf çeker. Spor fotoğrafında da durum bundan farklı değil. İyi bir spor fotoğrafı için, izin verilen ölçüde, olaya en yakın olunabilecek bir yer seçmek, amatör ya da profesyonel, bir fotoğrafçının önemli işlerinden biri.

Spor fotoğrafı çekecek fotoğrafçının, görüntülemeye çalışacağı sporun nasıl yapıldığını da çok iyi bilmesi başarının öteki sırrı. İsteddiği nitelikte bir fotoğrafı yakalamak isteyen bir fotoğrafçının, yapılan sporun hangi anında en çok heyecan vereceğini ya da sporcunun o andaki davranışını öngörebilmesi, elde edeceği görüntünün başarısını çok etkiler. Başka bir deyişle spor fotoğrafçısı, izlediği spor olayının anlarını adeta yaşamalı ve çekim için deklanşöre basacağı anı kolayca tahmin edebilecek yeteneği edinmelidir. Bunun yolu da, görüntüleyeceği spor olayının hem teknik özelliklerini, hem estetik değerlerini hem de o sporu yapan

oyuncuların yeteneklerini bilecek kadar, o sporla içli dışlı olmaktan geçer. Fotoğrafçının, en iyi görüntünün oluşabileceği zamanı tahmin edebilecek ve kendi durumunu ona göre ayarlayacak bir becerisinin olması, başarıyı getiren ya da sürekli kılan bir ön koşul. Amatör bir fotoğrafçının da çekim yapmadan önce, ilgili spor dalında bilgi kazanması önemli.

Her spor dalındaki önemli anı yakalamakta kullanılan teknikler de birbirinden farklı. Her spor dalı, fotoğrafçının görüntüleyemediğinde çok üzülmesine neden olan eşsiz sayılacak anlara, sınırlı sayıda sahip. Bu yüzden fotoğrafçının fotoğraflamak istediği spor dalını, takım ya da oyuncuların koçlarını ve oyun biçimlerini, oyuncular ve alışkanlıklarını, hatta duygusal olup olmadıklarını, oyunda gerilimin ne zaman artacağını ya da temponun hangi durumlarda çok düşüp yükseleceğini çok iyi bilmesi, başarısının bir ölçüsüdür.

Böyle anları bilmek fotoğrafçıya hem doğru odaklama yapma hem de zamanında deklanşöre basma olanağı sağlar. Bir fotoğrafçı, o özel anda hare-

keti bakımdan görüyorsa, hareketi fotoğraflamayı kaçırmış demektir. Bunun temel anlamı, topa kafa atan bir futbolcuyu fotoğraflamak isteyen bir fotoğrafçının, futbolcunun kafasıyla topa vurduğu anı görmemesi gerektirir. Çünkü fotoğrafçı tam o anda deklanşöre basmış olmak zorundadır. Aksi tak-

dirde, futbolcunun topa vurduğunu gören bir fotoğrafçının çektiği görüntüde, top olmayacaktır, çünkü top çoktan başka bir yere gitmiştir. Gördüğümüz bir görüntünün görme sinirlerimize çarpmasıyla deklanşöre basma arasında bir gecikme zamanı bulunur. Doğru zamanda deklanşöre basmak, zamanla kazanılan bir deneyim.

Donanım, Işık ve Filmler

Başka formatlardaki makinelerle çekilmiş etkileyici fotoğraflar da vardır ama çoğu spor olayında taşınabilirliğindeki kolaylık yüzünden 35 mm makineler kullanılır. "Fotoğrafı yapan fotoğraf makinesi değil, fotoğrafçının kendisidir" söylemi genellikle doğru olsa da, iş spor fotoğrafı çekmeye geldiğinde bu söylem anlamından biraz kaybeder. Uygun olmayan bir donanımla iyi, etkili ve güçlü bir spor ya da hareket fotoğrafı çekmek neredeyse olanaksızdır. Ek olarak her spor dalının gereksinim duyduğu malzemeler de birbirinden farklıdır. Farklı sporlar farklı uzunluklardaki objektiflere gereksinim duyarlar. Hatta futbol gibi daha geniş bir alana yayılarak yapılan sporlarda o maç için bile farklı uzunluklarda objektif kullanmak gerekebilir.

Genellikle, 35 mm makineler için kullanılan objektiflerin odaklama uzunluğundaki her 100 mm, fotoğrafçıya yaklaşık 9m'lik bir izleme alanı kazandırır. Bunun anlamı dikey düşünülmüş bir fotoğraf için, normal bir insanın bu alana rahatça yerleştirilebileceğidir. 300 mm bir lens kullanıyorsanız, 27 metrelik bir alanı rahatça izleyebilirsiniz. Ancak 300 mm'lik bir objektif bir futbol maçı için uygun olabilirken, bir voleybol maçı için çok gereksizleşebilir. Oyuncular gereksiz yaklaşıldıklarından, yaptıklarındaki ayrıntılar görünmez olabilir. Hatta aynı durum bir futbol maçında futbolcularla fotoğrafçının mesafesine bağlı olarak da değişebilir. Fotoğrafçının, maçı izlediği kalenin arkasından uzakta, örneğin orta sahanın ilerisindeki bir olayı görüntülemesinde 300 mm çok uygun olurken, bulunduğu kalenin önündeki bir olay için 300 mm oldukça uzun gelebilir. Bu yüzden yapılan sporun niteliğine göre, birden çok kamera ve farklı uzunluktaki objektifleri de kullanıma hazır halde yanınızda taşımanız gerekebilir.

Hareketi Yakalamak

Hareketi görüntüleyebilmenin yolu örtücüyü yeterince anlamak ve uygun örtücü hızlarını seçebilmekle başlar. Örtücü, ışığa duyarlı yüzeyin (film ya da CCD) ne kadar süreyle ışıklanacağını belirleyen, ayarlanabilir bir tür mekanizma. Deklanşöre basıldığında açılarak ışığın filme ulaşmasını sağlayan örtücü, fotoğrafçının önceden belirlediği süre sonunda kapanır, bu sayede, filmin ne kadar süreyle ışıklanacağını denetimini yapar. Hareket fotoğrafıyla ilgili ayrıntılı bilgiyi Bilim ve Teknik Dergisinin Mayıs 2002'de yayınlayan 414. sayısında bulabilirsiniz.

Hareketli bir nesneyi örneğin topa vuran bir futbolcuyu ya da atlama beygirinden atlayan bir atletin havadaki tek anını donduran bir görüntü elde etmeyi amaçlayan bir spor fotoğrafçısı, iz-

lemekte olduğu hareketin hızından daha hızlı bir örtücü hızı seçer. Hareketin akışını izleyen bir görüntü hedefliyorsa, seçeceği örtücü hızı izlediği hareketin hızının altında olur. Örtücü açık kaldığı sürece, hareketli nesnenin her konumunun yarattığı ışık yansımaları filmi etkileyerek, hareketin akış izlerini sunan, blur da denen bulanık görüntüler elde edilmesini sağlar.

Hareketli bir nesnenin bir anını bulanıklık etkisiyle süsleyerek vermenin en iyi yolu, çevrinme ya da yaygın bilenen adıyla pan yapmaktır. Fotoğrafçı makinesini hareketli bir nesnenin hareket yönünde çevirerek yapacağı izlemenin uygun bir anında deklanşöre basarsa, hareketli nesne net, çevresi bulanık bir görüntü elde eder. Ancak pan yapmak için genellikle daha geniş açılı objektifler kullanılır.

F sayıları diye de bilinen objektif hızı, objektifin diyafram açıklığıyla olan ilişkisini belirten değerleri ifade eder. Spor fotoğrafçılığında, objektif hızı da belirleyici bir unsurdur. Tele objektifler ya da zoom (zum) objektifler, en uzun konumundayken genellikle 5,6 diyafram açıklığı, diğer konumlarındaysa, bir maksimuma kadar artan diyafram açıklığı değerleri verirler. F 5,6 çoğu durumda oldukça uygun bir diyafram açıklığı değeri olmakla birlikte, gece ya da kapalı mekanlarda yapılan spor olayları için hiç de uygun değildir. Çoğu spor fotoğrafçısı f 2,8 ya da daha hızlı objektifleri kullanırlar. Bu objektifler oldukça pahalıdır, örneğin f 2,8 olan 400 mm bir objektifin bedeli 12 milyar TL'yi aşar, üstelik daha ağır ve hantaldır. Bu yüzden de monopod denen tek bir ayak üstüne monte edilerek kullanılmaları, kullananın işini oldukça kolaylaştırır.

Spor fotoğrafında, uzun objektiflerin yanı sıra, bu objektiflerin etkin çalışmasını sağlayacak bir makine de önemlidir. Günümüzde çoğu makine hem motorlu hem de kendiliğinden odaklama (auto focus) yapmaya uygun üretilmekte. Ancak, bütün spor dallarında kendiliğinden odaklama uygun olmaya-

Basketbol fotoğrafı kolay sporlardan biri. Bir basketbol sahasının büyüklüğü yaklaşık 30x15m² civarındadır, yani izlenecek alan görece olarak küçük sayılır. Ama smaçla atılan bir basket, mükemmel yapılan bir savunma, çok ilginç olan bir pota altı mücadele, topu çok gerilerden potaya gönderip basket yapma gibi sınırlı sayıda önemli an vardır. Basketbol ya da diğer jimnastik sporları genellikle fotoğrafçı için en kötü ışıklandırma koşullarına sahiptir. Bu yüzden fotoğrafçı çok yavaş örtücü hızlarına zorlanırlar. 50 - 135 mm arası objektifler tercih edilir. En uygun olanıysa 85 - 105mm zoom objektiftir. Bu aralık fotoğrafçıya, basketbol sahasının ortasına kadar oldukça iyi sayılabilecek bir izleme alanı yaratır. Ancak, basketbol maçı için en mükemmel objektif f 1,4

bilir. Özellikle bir hareketin izlenmesi sırasında elle odaklama, işi oldukça zorlaştırır; ama futbol, basketbol gibi deneyimli bir fotoğrafçı tarafından tahmin edilebilirliği yüksek spor dalları elle odaklama için de uygun olabilir.

Flaş kullanan fotoğrafçılar da vardır ama, özellikle jimnastik gibi sporcunun dikkatini dağıtabilecek spor dallarında kullanılamaz. Fotoğrafçıların çoğu, flaş kullanmak için önceden resmi izin almak zorunda. Yine de yeni flaş sistemleriyle çok güzel sonuçlar elde edilebilmektedir.

Spor fotoğrafının başarısını artıracak daha pek çok yan malzemeden söz edilebilir. En çok kullanılanlar arasında

özellikle deklanşörü uzaktan tetikleyen araç sayılabilir. Bu, makineyi bir yere sabitleyip oyun süresince uzaktan çekim yapma olanağı verir. Basketbol ve at yarışları bu tarz makine kullanımının en yaygın olduğu spor dalları. Aslında bazı başarılı spor fotoğrafları, fotoğrafçının deneyimi sayesinde, fotoğrafçının bakaçtan bakmadan yaptığı çekimlerin sonunda ortaya çıkmış.

Spor fotoğrafı çekenlerin en büyük sorunu, genellikle kötü ışık koşulları. Gün boyunca güneşin altında olmak, sert gölgelerle ve aşırı kontrastla mücadele etmek oldukça yorucudur. Sabah ve akşamüstü saatlerinde ışığı arkasına alabilmiş bir fotoğrafçı şanslı sayılır. Aksi halde, tüm detaylar neredeyse kaybolur. Kapalı alanların ya da akşam saatlerinde özel ışıklarla aydınlatılmış alanların da kendilerine özgü sıkıntıları var. Ancak günümüzde, yeni yapılan ışıklandırma sistemlerinde renk dengeleri daha iyi.

Bir başka kritik seçim filmidir. Film hızı, diyafram ve örtücü hızı arasında birbirlerini etkileyen bir ilişki bulunur. Ortamdaki ışık miktarı azaldıkça, örtücünün kapanma hızı yavaşlar, diyafram açılır ve film hızı artar. Çoğu kapalı alanda yapılan sporların görüntülenmesinde 800, 1600 ISO hızlı filmler ve f 2.8 olan hızlı objektifler kullanılır.

Bazı Sporlar

hızında 85 mm bir objektiftir.

Futbol da kolay görüntülenene bir spor olmakla birlikte, daha çok donanım gerektiren, diğer sporlara göre fotoğrafçı açısından tehlikeler yaratabilecek bir spor. Uzun objektifler futbolda önemli, özellikle de fotoğrafçı maçı sabit bir yerden izlemek zorundaysa. Fotoğrafçının hareket edebilme serbestisi varsa f 2,8 olan 300 mm bir objektif idealdir. Aksi halde bir dönüştürücüyle objektifi 600 mm haline dönüştürmek de işe yarar.

Jimnastikteki en önemli unsur kesinlikle flaş kullanılmaması gerektiği. Basketbol, futbol ya da benzeri sporlarda flaşa anlayış gösterilse bile, jimnastikte bu kesinlikle kabul edilemez. Atletizm ve cirit atma saha sporları ve jimnastik bireysel performansların öne çıktığı spor dallarıdır ve genellikle çok sınırlı sayıda önemli anları bulunur. Fotoğrafçı ne tür malzeme seçeceğine, bu sporların yapılacağı alandaki düzenlemeleri ve ışık koşullarını gözетerek karar verir.

Serpil Yıldız

Kaynaklar

<http://www.photo.net/sports/overview>

http://www.agfane.com/en/cafe/photocourse/classiccourse/9806/cont_index.php3

Freeman, M.; The Encyclopedia of Practical Photography, Tiger Books International, 1992

John Hedgecoe; The Photographers Handbook, Ebury Press, London, 1992